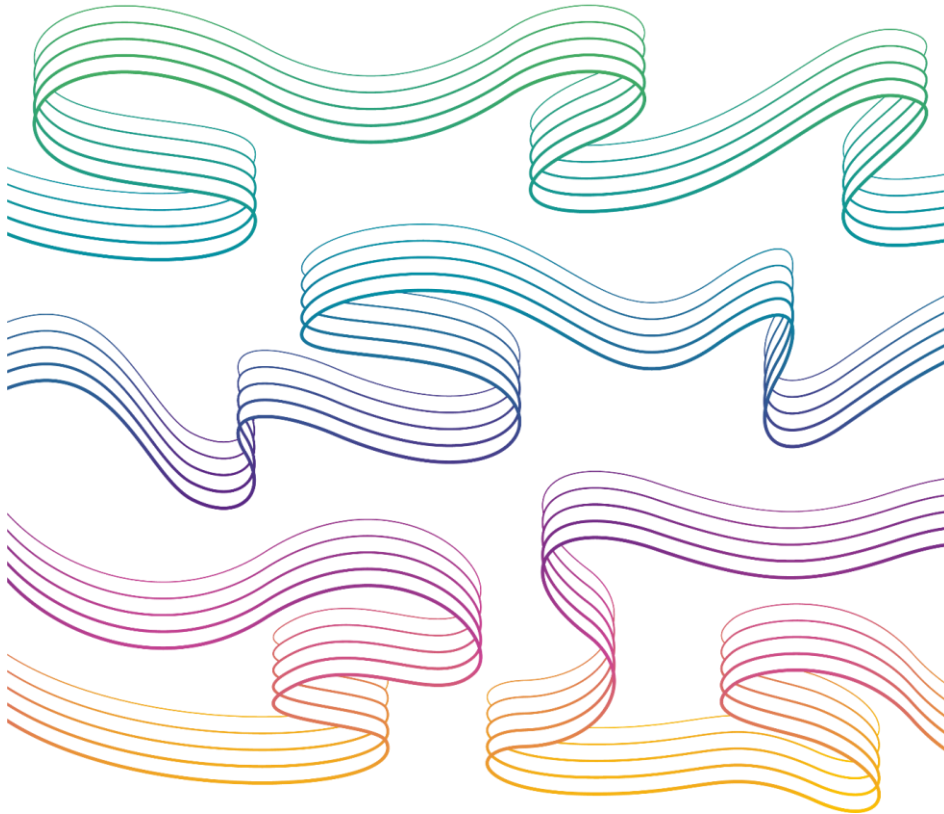
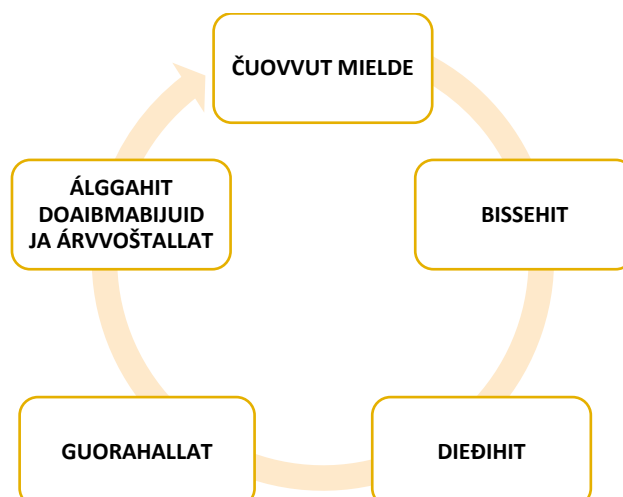

2.OASSI

Oadjebas ja buori mánáidgárdebirrasa doaibmaplána

AKTIVITEHTAGEATNEGASVUOHTA

1. kapihtal – Doaibmaplána duogáš

Mánáidgárddi galgá sihkkarastit mánáide buori psykososiála birrasa. Gielddalaš mánáidgárddi njuolggadusain čuožžu ahte Mánáidgárddi galgá ovddidit demokratiija, dásseárvvu, eastadit buotlágan vealaheami ja ovddidit lagamuččaráhkisvuoda. Mánáidgárddi galgá váikkuhit mánáid loaktimii, eallinmoksii, máhtestuvvamii ja iešárvvu dovdamii ja eastadit loavkašuhhtiimiid ja givssideami. Jus mánná vásiha loavkašuhhtiimiid dahje givssideami, de mánáidgárddi ferte gieđahallat, bissehit ja čuovvolit dan.

Min eastadanbarggus mii guovdilastit surggiid Eallinhálddašeami ja psyhkalaš dearvvašvuoda, ustitvuoda ja searvevuoda – ja hárjehallat sosiála gelbollašvuoda, nu go dat leat válddahuvvon jahkeplánas ja Mánáidgárddi sisdoalu ja bargguid rámmaplánas. Mii háliidit guovdilastit fáttáid eastadeami, givssideami ja loavkašuhhtiimiid ja iežamet barggu aktivitehtageatnegasvuodain ON mánáidkonvenšuvnna, mánáidgárdelága, Mánáidgárddi sisdoalu ja bargguid rámmaplána ja Láhkáasahusa vuodul birasguvllot dearvvašvuoda birra mánáidgárddis ja skuvllas.

Rámmaplána gáibida ahte mánáidgárddi galgá váikkuhit mánáid loaktimii, eallinmoksii, máhtestuvvamii ja iešárvvu dovdamii ja eastadit loavkašuhhtiimiid ja givssideami. Jus mánná vásiha loavkašuhhtiimiid dahje givssideami, de mánáidgárddi ferte gieđahallat, bissehit ja čuovvolit dan. Ulbmil lea oadjebas ja buorre psykososiála mánáidgárdebiras, mii eastada sávakeahtes dábiid šaddamis ja cieggamis áiggi mielde. Mánáidgárddi mii bargá buori psykososiála birrasa ovdii, seammás eastada vealaheami ja givssideami.

Mánáid loaktin – ollesolbmuid ovddasvástádus, s. 3–4

Ulbmil, gč. láhkagáibádusaid, lea:

ON mánáidkonvenšuvnna – Artihkal 3 1.

Buot doaimmain mat gusket mánáide, juogo almmolaš dahje priváhta čálgoorganisašuvnnaid, duopmostuoluid, hálddahušlaš eiseválddiid dahje láhkáaddi orgánaid doaimmat, galget mánnái buoremussan lea vuodđoášši.

Mánáidgárdeláhka – Kapihtal VIII Psykososiála mánáidgárdebiras

§ 41. Nullatoleránsa ja eastadanbargu

Mánáidgárddi ii galgga dohkkehit loavkašuhhtiimiid nugo olggušteami, givssideami, veahkaválldi, vealaheami ja vuortnuheami. Buohkat geat barget mánáidgárddis, galget bissehit go mánná mánáidgárddis gillá dákkár loavkašuhhtiimiid.

Mánáidgárddi galgá eastadit dili gos mánáin ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras dainna lágiin ahte jatkolaččat ovddidit mánáid dearvvašvuoda, loaktima, stoahkama ja oahppama.

§ 42. Geatnegasvuodta sihkkarastit ahte mánáidgárdemánáin lea oadjebas ja buorre psykososiála mánáidgárdebiras (aktivitehtageatnegasvuodta)

Buohkat geat barget mánáidgárddis, galget čuovvut mielde mo mánáin mánáidgárddis lea.

Buohkat geat barget mánáidgárddis, galget diedihit mánáidgárddi jođiheaddjái jus balahit dahje besset diehtit ahte muhtun mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras. Jođiheaddji galgá diedihit mánáidgárdeeaiggádii duođalaš áššiin.

Jus balaha dahje beassá diehtit ahte muhtun mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras, de mánáidgárddi galgá farggamusat guorahallat ášši.

Go mánná dahje váhnemat lohket ahte mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras, de mánáidgárddi galgá guorahallat ášši ja nu guhká go gávdnojit heivvolaš doaibmabijut, fuolahit ahte mánás šaddá oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras Seamma guoská go guorahallan maid mánáidgárddi ieš lea álggahan, čájeha ahte mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras. Doaibmabijut galget válljejuvvot konkrehta ja fágalaš árvvoštallama vuodul. Mánáidgárddi galgá ráhkadit čálalaš plána jus muhtun áššis galget álggahuvvot doaibmabijut. Plánas galgá čuožžut

- maid váttisvuodaid doaibmabijut galget čoavdit
- maid doaibmabijuid mánáidgárddi lea plánen
- goas doaibmabijuid galgá čađahit

- d. geat doaibmabijuid galget čadáhít
- e. goas doaibmabijuid galgá árvvoštallat.

§ 43. Čavgejuvvon aktivitehtageatnegasvuohta jus mánáidgárdebargi loavkašuhttá máná

Jus muhtun mánáidgárdebargi balaha dahje beassá diehtit ahte nubbi mánáidgárdebargi loavkašuhttá máná ovdamearkka dihtii olgguštemiin, givssidemiin, veahkaválldiin, vealahemiin dahje vuortnuhemiin, de son galgá seammás dieđihit mánáidgárddi jodiheaddjái. Jodiheaddji galgá dieđihit mánáidgárdeeaiggádii.

Jus muhtun mánáidgárdebargi balaha dahje beassá diehtit ahte nubbi mánáidgárddi jodiheaddji loavkašuhttá máná ovdamearkka dihtii olgguštemiin, givssidemiin, veahkaválldiin, vealahemiin dahje vuortnuhemiin, de son galgá seammás dieđihit njuolga mánáidgárdeeaiggádii.

Guorahallamat ja doaibmabijut § 42 goalmát ja njealját lađđasa mielde galget álggahuvvot seammás.

Láhkaásahus birasguvllot dearvvašvuodasuddjema birra mánáidgárddiin ja skuvllain – § 12. Psykososiála bealit

Doaibma galgá ovddidit loaktima ja buriid psykososiála beliid.

2. kapihtal – Eastadit loavkašuhttimiid ja givssideami

Eastadanbargu loavkašuhttimiid ja givssideami vuostá álgá mánáidgárddis

Givssideapmi loavkašuhttá ovttaskasolbmo ja rihkku rievtti dohkkehuvvot ja leat oadjebas.

Mánáidgárddi lea dehálaš arena eastadit ja bissehit loavkašuhtti láhttema.

Rámmaplána (MRP) cealká ahte bargit galget:

- eastadit, bissehit ja čuoovolit vealaheami, olggušteami, givssideami, loavkašuhttimiid ja sávakeahtes ovttasdoaibmanvugiid.
- doarjut go mánát huksejit oktavuodaid, doibmet ovttas ja háhket ja ovdánahttet gálggaid mat dagahit mánáid ovttasdoaibmama oadjebassan ja positiivvalažžan.
- leat empáhtalaččat, oassálastit ja geain lea buorre oktavuodagelbbolašvuohta.
- dohkkehit mánáid vásáhusaid go deaivvadit earáiguin, veahkehit sin smiehttat deaivvademiid birra ja dorjot mánáid rievdan- ja ovdánahttinproseassaid.

Mánát dárbbasit oassálasti ollesolbmuid

Bargiid olmmošoidnu/miellaguottut mánáide bohtet oidnosii go bargit ovttasdoibmet mánáiguin.

Mánáin lea dárbu oidnojuvvot, gullojuvvot ja duođastuvvot. Gelbbolaš, liekkusis ja oassálasti ollesolbmuid beroštupmi lea eaktun mánáid loaktimii mánáidgárddis. Vuohki mo ollesolmmoš vástida mánáin ja duođášta su, mearrida dan makkárin máná atná iežas.

Mánáidgárddi bargit galget áimmahuššat ja láchčit dili ustivuhtii, searvevuhtii, buriid ja heivehuvvon stoahkandoaimmaide mánáide ja mánájovkui siste ja olgun.

- organiseret saji, áiggi ja duhkorasaid movttiidahttin dihtii iešguđetlágan stohkosiidda
- váikkuhit dasa ahte mánát ožžot oktasaš vásáhusaid stoahkama vuodđun ja láchčit dili stoahkanfáttáid ovdáneapmái
- ovddidit fáttmasteaddji birrasa maid buot mánát sáhttet searvat stoahkamis ja vásihit ilu stoahkamis
- áicat, analyseret, doarjut, searvat ja riggodahhtit stoahkama mánáid eavttuid vuodul
- bagadit mánáid jus stoahkan mielddisbuktá sávakeahtes ovttasdoaibmanminstariid
- leat dihtomielalaččat dasa ja árvvoštallat iežaset rolla ja searvama mánáid stoahkamis
- álggahit stoahkama ja aktiivvalaččat oazžut buohkaid mielde stoahkamii.

Loga eanet Mánáidgárddi rámmaplána sisdoalus ja bargguin, s. 20-24

Ollesolbmoma ja máná ovttasdoaimmama kvalitehtas sáhtta leat stuorra mearkkašupmi. Bargit galget:

- láhčit beaivválaš fuollabarggu ja árgabeairutiinnaid nu, ahte dát šaddet buorren vásáhussan ovttaskasmanái.
- illudit mánáin ovttas máná máhttestuvvama geažil.
- duođaštit mánáid iežas, erenoamáš vásáhusaid.
- váldá duođas dan maid máná máhttestuvvá, nanne dan ovttas mánáin ja hástala dasto máná nu, ahte doaimmanvejolašvuođat viiddošit ja máhttestuvvanvejolašvuođat lassánivčče.

Bargat ustivuodain ja searvevuodain mánáidgárddis lea dehálaš oassi eastadanbarggus loavkašuhhtiimiid ja givssideami vuostá.

Mánáidgárddi galgá ovddidit ustivuoda ja searvevuoda

Mánáidgárddis buot mánát galget dovdat iežaset dehálažžan searvevuhtii ja positiivvalaččat ovttasdoaimmat mánáiguin ja ollesolbmiguin. Mánáid iešdovddu galgá doarjut, ja seammás mánát galget oažžut veahki hálldašit balánssa gaskal áimmahuššat iežaset dárbbuid ja váldit vuhtii earáid dárbbuid.

Bargit galget

- ságastallat ovttasdoaimmama norpmaid birra ja hástalit mánáid hábmet searvevuoda ovttasdoaimmama norpmaid
- doarjut mánáid oaidnit ášši earáid perspektiivvas, oaidnit ášši mánnga geahččansajis ja reflekteret iežas ja earáid dovdduid birra, vásáhusaid ja oaiviliid
- doarjut mánáid bidjat iežaset rájáid, dohkkehit earáid rájáid ja gávdnat čovdosiid riidduin
- eastadit, bissehit ja čuovvolit vealaheami, olggusteami, givssideami, loavkašuhhtiimiid ja sávakeahtes ovttasdoaimmanminstariid

Loga eanet Mánáidgárddi rámma-plána sisdoalus ja bargguin, s. 22–23

ULBMILAT MÁNÁIDGÁRDDI EASTADANBARGGUS LOAVKAŠUHTIMIID JA GIVSSIDEAMI VUOSTÁ:

Min mánáidgárddiin galget buot mánát vásihit searvevuoda ja gullevašvuođa, vai mii olahat iežamet višuvnna – 'lešheanaláš ja movttet'

MII HÁRJEHALLAT SOSIÁLA GELBBOLAŠVUODA

- lešárvu 'Máhttit birget ja ovddidit iežas oaiviliid buriin vugiin, duostat vuosttaldit joavkodeattu, álggahit stoahkama ja ságastallama ja ieš searvat stoahkamii ja ságastallamii mat leat jo jođus, gohčokeahtta searvat ja bovdet earáid'
- lešdovdu – 'vásihit iešárvvu, dohkkehit iežas, dovdat iežas dohkkehuvvon, vásihit siskkáldas nanuvuoda ja ahte olbmoss lea positiivvaláš miellaguoddu alccesis'
- Empatiija – 'Áddet earáid perspektiivvaid, jurdagiid ja dovdduid, máhttit oaidnit mo earáin lea, čájehit oassádallama, ja váldit deastta ja máhttit dulkot ja áddet dovdduid dovddahemiid'
- leštivren – 'máhttit heivehit iežas searvevuhtii, hálldašit riidduid ja manjit iežas dárbbuid ja sávaldagaid. Máhttit vuordit vuoru, kompromisset ja dohkkehit oktasaš mearrádusaid. Máhttit vuiget boasttuvuođaid ja váldit vuostá kritihka.'
- Prososiála láhtten – 'olbmoss leat positiivvaláš ja buorit guottut ja árvvut. Olbmoss galgá leat konstruktiivva ja veahkkái, movttiidahttit ja hállat čábbáid earáid birra, čájehit fuola, veahkehit ja juogadit earáiguin.'

Mánáid loaktin – ollesolbmuid ovddasvástádus s. 12–13

MIS LEAT OKTASAŠ ÁVŽŽUHUSAT

Mánáidgárddis mii hárbhallat sosiála gelbbolašvuoda:

- Mii veahkehit earáid = prososiála láhtten, addá sutnje gii veahkehuvvui, positiivvalaš iešdovddu jna.
- Mii juogadat = prososiála láhtten, hástit stoahkat (positiivvalaš iešárvu), empatiija, máhttit manjit iežamet dárbbuid ja sávaldagaid (iešstivren) jna.
- Mii stoahkat ovtas = sosiála gelbbolašvuoda, máhttit vuordit vuoru (iešstivren), máhttit juogadit earáiguin (prososiála láhtten)
- Mii vázzit siste ja mii geavahat sistejiena = heivehit iežas searvevuhtii (iešstivren), leat konstruktiivva (prososiála láhtten), váldit vuhtii earáid (empatiija)
- Mii čorget iežamet manis = heivehit iežas searvevuhtii (iešstivren), dohkkehit oktasá mearrádusaid, leat veahkkái, veahkehit (prososiála láhtten), gohčotkeahtá searvat ja hástit earáid (iešárvu).
- Mii guldat earáid – Máhttit čájehit iešheanalašvuoda ja ovdanbuktit iežas oaiviliid buori láhkai, searvat stoahkamii ja ságastallamiidda mat leat jo jođus (iešárvu), áddet earáid árvvuid, jurdagiid ja dovdduid, máhttit oaidnit mo earáin lea, máhttit áddet dovdduid (empatiija), máhttit vuordit vuoru, máhttit vuiget boasttuvuođaid ja váldit vuostá kritihka (iešstivren), máhttit movttiidahttit ja hállat čábbát earáid birra (prososiála láhtten).

3. kapihtal – Aktivitehtageatnegasvuoda

Ollesolbmot fertejit váldit oktasá ovddasvástádus go mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras ja go loavkašuhthimat gevvat. Mánát eai leat ieža ovddasvástáduslaččat loavkašuhthimiidda ja givssideapmái; ollesolbmot, váhnemat ja bargit dat fertejit váldit ovddasvástádus eastadit loavkašuhthimiid ja givssideami ja njulget dan mii lea dáhpáhuvván. Mii oaivildat ahte lágat ja aktivitehtageatnegasvuoda lea dehálaččat ja riektá. Dattetge eat áiggo geavahit doahpagiid givssideaddji ja givssideami gillájeaddjit go bargat dáinna fáttáin. Mii oaivildat ahte mánát/olbmot eai **leat** iežaset dagut. Mii fertet jáhkkit dasa ahte máná sáhtá neavvagiid ja doarjaga bokte oahppat buori láhttenvuogi. Ii leat ávkin masage gohčoduvvot givssideaddjin ja givssideami gillájeaddjin. Mánáidgárdi galgá dokumenteret iežas aktivitehtageatnegasvuoda, ja dokumeanttat galget leat máná arkiivvas agibeavái.

Lea áddehahtti ahte váhnen sávvá muhtuma ránggášuvvo go iežas máná loavkašuhthtojuvvo. Muhto mánáide galgá addot vejolašvuoda hárbhallat ja oahppat. Mii eat sáhte dokumenteret agibeavái ahte sii **leat** iežaset daguid.

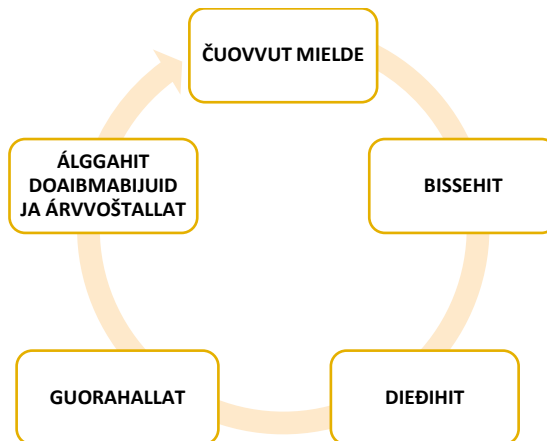
Mánáidgárddi bargiin lea aktivitehtageatnegasvuoda ja galget juohke háve mannat gaskii ja bissehit norbmarihkku láhttema, loavkašuhthimiid ja dilálašvuodaid mat sáhttet šaddat givssideapmin. Bargit galget vuosttaldit negatiivvalaš daguid ja seammás áimmahuššat mánáid ja dohkkehit sin dovdduid. Lea maidái dehálaš aktiivvalaččat hehttet negatiivvalaš dáhpáhusaid šaddamis, cieggamis ja šaddat dáhpin. Bures plánejuvvon, strukturerejuvvon ja jođihuvvon bargu sosiála gelbbolašvuodain juohke mánás ja sosiála birrasiin lea vuodđobargu eastadit givssideami. Ollesolbmot galget leat dihtomielalaččat ja máhttit oaidnit mánáid láhttema dego giellan.

AKTIVITEHTAGEATNEGASVUOHTA mánáidgárdelágas

§ 42. Geatnegasvuohta sihkkarastit ahte mánáidgárdemánáin lea oadjebas ja buorre psykososiála mánáidgárdebiras (aktivitehtageatnegasvuohta)

§ 43. Čavgejuvvon aktivitehtageatnegasvuohta jus mánáidgárdebargi loavkašuhttá máná

Buohkat geat barget mánáidgárddis, galget:

1. čuovvut mielde mo mánáin mánáidgárddis lea.
2. Bissehit jus mánás ii leat oadjebas ja buorre dilli mánáidgárddis, dahje jus oidnet norbmarihkku láhttema, loavkašuhthimiid dahje givssideami
3. diedihit pedagogalaš jodiheaddjái dahje mánáidgárddi jodiheaddjái jus balahit dahje besset diehtit ahte muhtun mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras. Jodiheaddji galgá diedihit mánáidgárdeeaiggádii duođalaš áššiin.
4. guorahallat ášši farggamusat sus balahit dahje besset diehtit ahte muhtun mánás ii leat oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras
5. álggahit doaibmabijuid ja árvoštallat mánáidgárddi ja fuolaheddjiid ovttasbarggu.

Oadjebas ollesolbmot dagahit loaktima

Bargit berrejit smiehttat iežaset láhttema ja ovttasdoaibmama birra ja bargat ovtas nannet bargoveaga ovttasdoaibmama kvalitehta. Bargit leat birrasa ja kultuvrra veahkit mánáidgárddis Maiddái ollesolbmuid oktavuođain ja ovttasdoaibmamis lea stuorra mearkkašupmi mánáidgárddi psykososiála birrasii. Oadjebas bargit fáttmasteaddji bargobirrasis váikkuhit birrasa liekkusvuhtii. Humor sáhtta leat movttiideaddjin árgabeaidilis. Bargiin geat loktet barggus, lea eanet energiija. Sin loaktin njoammu earáide, ja das leat buorit váikkuhusat árgabeaidillái.

Mánáid loaktin – ollesolbmuid ovddasvástádus, s. 22

Loavkašuhhti láhtten mánáidgárddis

Loavkašuhthimat geavahuvvojit negatiivvalaš sániid dahje daguid birra mat dagahit ahte mánát eai dovdda iežaset fáttmastuvvon searvevuhtii eará mánáiguin. Sáhttet leat ovttaskasdáhpáhusat. Mánaga loavkašuhhti ovttaskasdáhpáhusat muhtun máná vuostá sáhtta, go geahččá oktilaččat givssideami definišuvnnain, adnojuvvot givssidanláhttemin (Mobbeatferd i barnehage, Roland).

Mii adnojuvvo loavkašuhhti sátnin ja dahkun lea iešguđetlágan olbmuid mielde, ja sáhtta leat sorjavaš earret eará agis, eavttuin ja duogázis. Sáhtta vávjit álgi loavkašuhhti láhttema 2–3-jahkásaš mánáin go sii olguštut ja čiehkádit eará mánáin, dahje váldet biergasiid/stohkosiid sis. Dutkan čájeha ahte lea dábálaš ahte mánát dán agis sáhttet leat aggressiivvalaččat ja gásket, gáiket vuovttaid ja bálkot sáddo.

Danne sáhtta leat ulbmilleamos hállat givssidanláhttema birra go mánát leat 5–6-jahkásaččat. Nuoramusaide lea vel dehálat oahpahit sávvahatti ja fáttmasteaddji láhttenvuogi. Eai buotlágan hárdimat ja časkimat mánáidgárddis leat givssideapmi. Lea ollesolbmuid ovddasvástádus hállat

mánáiguin das maid sii dovdet ja leat vásihan, máhttit earuhit soittolaš riidaleami ja struktuvrralaš olggušteami ja nu árrat go vejolaš hehttet loavkašuhhtimiid cieggamis givssideapmin.

Givssidanláhtten mánáidgárddis

«... ollesolbmuid ja/dahje eará mánáid dagut mat loavkašuhhtet máná gullelašvuodadovddu ja dovddu leat dehálaš olmmoš searvevuodas.»

Definišuvdna boahká dutkanraporttas "Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen". Gávdno eará definišuvnnat givssideapmái, main givssideapmi ferte leat dáhpáhuvvan muhtun áigodaga, dahje definišuvnnat mat aiddostahttet mii givssideapmi ii leat – nugo soittolaš hárdin.

Eai buotlágan hárdimat ja časkimat mánáidgárddis leat givssideapmi. Mánát riidalit, ovdánit, ja áššit stoahkamis ja ovtastallamis sáhttet šaddat váttisin. Givssidanláhtten sáhtta leat:

- fysalaččat nugo časkin, čiekčan, hoigan ja vuovttaid gaikun
- loavkašuhhtin, soardi sánit ja dagut, bilideapmi ja biergasiid čiehkkan
- áitagat
- hárdin
- bilkideapmi, nugo čaibman
- gohčodeapmi
- olggušteapmi
- badjelgeahččan, ahte muhtun álo vajálduhttojuvvo dahje ii válljejuvvo
- givssidanláhtten sáhtta leat fysalaš, njálmmálaš dahje relašuvnnalaččat

Prosedyrat go almmustahttojuvvo ahte muhtun mánás ii leat oadjebas ja buorre dilli mánáidgárddis

1. **Áican.** Ráhkát bajilgova dilis ja geat leat mielde áššis. Ferte áicat birrasa ja mánáid ovttasdoaimbama.
2. Pedagogalaš jodiheaddjis lea ovddasvástádus **diedihit ja oažžut guoskevaš mánáid váhnemiid/fuolaheddjiid** mielde nu jođánit go vejolaš, ja galgá mitaluvvot ja oažžut dieduid dili birra.
3. Pedagogalaš jodiheaddji **gohčču váhnenságastallamiidda** gos galgá hállat dili birra ja geahčadit doaimbaplánaevttohusa. Váhnemat dárbbasit **buriid dieduid** bargiin dan áigodagas go áicet ja čállet doaimbaplánaevttohusa.
4. Pedagogalaš jodiheaddji, ossodaga bargit **čállet doaimbaplánaevttohusa** mii addojuvvo váhnenságastallamiin – **Váhnenságastallan-skovvi 1**
5. Pedagogalaš jodiheaddji ja váhnemat **geahčadit doaimbaplánaevttohusaid** váhnenságastallamis ja buktet árvalusaid. Lea dehálaš hállat dáid birra: Maid mánáidgárdi sáhtta dahkat, ja maid váhnemat sáhttet dahkat?
6. Sihke váhnemat/fuolaheaddjit ja pedagogalaš jodiheaddji **devdet ja vuolláičállet Doaimbaplána-skovi** (doaimbajibut ja šiehtadusat atnuiváldojuvvojit)
7. **Árvvoštallančoahkkima** šiehtadit – **Doaimbaplána – árvvoštallan.** Fáddá lea loaktin, mii lea / ii leat doaimbman, vejolaččat ođđa doaimbajibut – ja ođđa čoahkkináiggit dassáži go leat ovttaoavilis ahte dilli lea čovdojuvvon.
8. Kopijiat **dokumeanttain galget leat máná máhpas.**
9. Jus ášši ii sáhte čoavdit siskkáldasat – **Jearrat rávvagiid ja veahki** olgguldas ovttasbargoguimmiin nugo PPB:s, dearvvašvuodadivššáris dahje mánáidsuodjalusas.

Doaibmabijut ossodagas – álggahuvvojit seammás

Pedagogalaš jođiheaddjis ovttas eará bargiin lea ovddasvástáduslaš.

a) Iskanlistu 1) ja 2) Mánáidgárddi oahppanbiras geahčaduvvo ossodatčoahkkimiin

b) Čuovvolit ossodaga gos dáhpáhus lea leamaš

- Individuála mánáidságastallamat guoskevaš mánáiguin
- Nannet mánáid iešdovddu ja hukset luohttámuša
- Bargat gaskavuođaiguin ja váldit olles mánnájoavkku mielde bargui.
- Mánáidbottut, fáddábarggut ja duodjedoaimmat ustivuoda ja searvevuoda birra ja mii lea dohkkeameahtttun láhtten ja manne
- Neavvut mánáid eará láhttademiide

c) Guovdilastit sosiála gelbbolašvuoda, ustivuoda ja searvevuoda mánáidbottuin, fáddábargguin ja duodjedoaimmain gos olles mánnájoavku lea mielde.

- Áigeguovdilis fáttát sáhttet leat ustivuodas, loaktin ja sosiála gelbbolašvuodas
- Ráhkadit juoga ovttas mii čájeha ahte min mánáidgárddis mii hukset ustivuoda, omd. ráhkadit ustivuodaliide mas leat buorit sánit juohke máná birra.
- Geavahit mánáidgirjjálašvuoda, rollastoahkan, stoahkama, musihka ja duoji pedagogalaš veahkkeneavvun oahpahit mánáide dovdduid, empatiija ja ustivuoda birra.
- Plánet buriid searvevuodavásáhussaid mánnájoavkui gos besset ovttas vásihit juoga (eará go dillet mat leat leamaš hástalus).

Mánáidgárddi oahppanberras jahkásaš árvvoštallan

Bargiin lea ovddasvástádus bargat dán plána ulbmiliid ja njuolggadusaid mielde. Iskanlistu 1) ja 2), galgá geahčaduvvot ja árvvoštallojuvvot gažaldagaid vuodul

Lea go min mánáidgárddi oahppanbiras nu go mii háliidat dan galget leat?

- 1) Juohke nuppi jagi bargit galget deavdit skoviid, ja bohtosat biddjojot ovdan bargiidráđđečoahkkimis dahje plánenbeaivvis oktan vejolaš doaibmabidjoevttohusaiguin dahje doaimmaiguin.
- 2) Juohke nuppi jagi Siidajoavku ja pedagogalaš jođiheaddjit galget deavdit skoviid, ja bohtosat biddjojot ovdan bargiidráđđečoahkkimis dahje plánenbeaivvis oktan vejolaš doaibmabidjoevttohusaiguin dahje doaimmaiguin.

Iskanlistu 1) Mánáidgárddi oahppanbiras ja bargiid rolla	Jo	In	Hárve	In dieđe
Dohkkehit go ja dorjot go min mánáidgárddi bargi mánáid álgagiid?				
Oidnojuvvot go ja duođaštuvvojot go buot mánát iežaset dárbbuid vuodul?				
Ožžot go muhtun mánát eanet positiivvalaš fuomášumi mis ollesolbmui go eará mánát?				
Ožžot go muhtun mánát eanet negatiivvalaš fuomášumi mis ollesolbmui go eará mánát?				
Vuhtto go ahte lea šaddan "dáhpin" ahte mii ollesolbmot dávjjit jáhkkit muhtun mánáid čilgehusaide riidduide go eará mánáide?				
Leat go muhtun mánát joavkkus geaiguin mii ollesolbmot ovtastallet eanet ja hutkat eanet doaimmaid go eará mánáiguin?				
Leat go muhtun mánát joavkkus geaiguin mii ollesolbmot ovtastallet unnit ja hárvvit hutkat eanet doaimmaid go eará mánáiguin?				
Nagodat go mii fátmastit buot mánáid searvevuhtii, omd. go ságastallat boradettiin?				
Leat go mii ollesolbmot eanet gierdavaččat muhtun mánáiguin joavkkus go earáiguin go galgat čuovvolit/veahkehit sin?				

Gaskkalduhttit go / hilgut go mii ollesolbmot muhtun mánáid jođáneappot go eará mánáid go sii bohtet min lusa?				
Leat go buot ollesolbmot dihtomielalaččat dasa ahte eai buot mánát álo máhte earuhit leaikka/bilkku? (Lea várrugas bilkkuin mánáiguin geat eai ádde dan)				

Iskanlistu 1) Mánáid oahppanbiras	Jo	In	Hárve	In dieđe
Lea go buot mánáin unnimus okta ustit?				
Lea go buot mánáin stoahkansibir, ja besset go mielde stohkosii				
Min mánáidgárddi birrasis lea lotnolas fuolla, dohkkeheapmi, liekkusvuohta ja movttiidahttin				
Dohkkehit go mánát nuppit nuppiid				
Leat go mis oadjebas ja ilolaš mánát mánáidgárddis				
Lea go mánáid ovtasdoaimbamis ovttaárvosašvuohta, ja besset go mearridit vuoruid mielde ja mearridit geat besset mielde?				
Lea go oadjebas ja buorre vuoigra mas lea humor, spontanitehta, mokta ja illu?				
Bargiid birra	Jo	In	Hárve	In dieđe
Leat buorit ja aktiivvalaš rollamodeallat				
Barget negatiivvalaš láhttemiin				
Váldet váhnemiid máhcahemiid duođas				
Oidnet ja guldalit mánáid				
Dustet bargat hárdimiin ja bieguhemiin ja bissehit negatiivvalaš láhttema				
Nevvot ja veahkehit mánáid čoavdit riidduid				
Servet ja stohket fárrolaga mánáiguin				
Barget ulbmillaččat sosiála gelbbolašvuođain				
Geavahit árvvusadni gulahallama				
Ságastallet mánáiguin das mo sis lea mánáidgárddis				
Hállet positiivvalaččat mánáidgárddi birra mánáid gullut				
Váhnenovttasbarggu birra	Jo	In	Hárve	In dieđe
Lea buorre dialoga mánáidgárddiin				
Dieđihit mánáidgárdái jus juoga vuorjá sin				
Servet váhnenčoahkkimiidda				
Servet váhnenságastallamiidda				
Hállet positiivvalaččat mánáidgárddi birra mánáid gullut				
Eastadanbargu mánáidgárddis	Jo	In	Hárve	In dieđe
Bargat aktiivvalaččat psykososiála birrasiin, ja dát bargu oidno čielgasit plánain ja árvvoštallanbargguin				
Vuoruhit sosiála gelbbolašvuođa ja psykososiála birrasa, digaštallat givssideami, ustittuvuođa ja sosiála gelbbolašvuođa čoahkkimiin ja plánenbeivviin				
Leat doaibmabijut mat álggahuvvojit go fuomášat givssideami				
Leat rabas buotlágan oktavuodaváldimiidda váhnemiin/fuolaheddjiin, ja váldit buot oktavuodaváldimiid duođas				
Bargiin ja váhnemiin lea buorre ovttasbargu				

Skovvi lea ráhkaduvvon Udir bagadusa «Mánáid loaktin – ollesolbmuid ovddasvástádus» vuodul

Mielddus 1) Váhnenságastallanskovvi – vuosttaš ságastallan

Dáhton:			
Man birra ášši lea:			
Máná namma:	Riegádan:	Ossodat:	
Eatni namma:			
Čujuhus			
Telefovdna/mobiila:			
Áhči namma:			
Čujuhus:			
Telefovdna/mobiila:			

Dili čilgehus / dáhpáhus (anonymiserejuvvon):

--

DOAIBMABIJUT – doaibmabidjoárvalusat	Ovddasvástáduslaš
1.	
2.	
3.	
Ođđa čoahkkinn – árvvoštallandáhton:	
Eará:	

Váhnemat/fuolaheaddjit	Dáhton:	Vuolláičála:
Pedagogalaš jođiheaddji:	Dáhton:	Vuolláičála:
Jođiheaddji	Dáhton:	Vuolláičála:

Fuolaheaddjit ožžot originála, kopijja biddjo máná máhppii

Mielddus 2) Doaibmabidjoplána - doaibmageatnegasvuohta

Ossodaga bargit:	
Geat leat čoahkkimis:	

Dili čilgehus / dáh páhus (anonymiserejuvvon):

--

DOAIBMABIDJU	Vásttolaš
1.	
2.	
3.	
4.	
Ođđa čoahkkin – árvvoštallandáhton:	
Eará:	

Váhnemat/fuolaheaddjit	Dáhton:	Vuolláičála:
Pedagogalaš jođiheaddji:	Dáhton:	Vuolláičála:
Jođiheaddji	Dáhton:	Vuolláičála:

Fuolaheaddjit ožžot originála, kopiija biddjo máná máhppii

Mielddus 3) Doaibmabijuid árvvoštallan ja doaibmabidjoplána		
Dáhton:		
Man birra ášši lea (nu mo ovddit skovis – anonymiserejuvvon):		
Máná namma:	Riegádan:	Ossodat:
Eatni namma:		
Čujuhus		
Telefovndna/mobiila:		
Áhči namma:		
Čujuhus:		
Telefovndna/mobiila:		
Mo dilli lea dál?		

DOAIBMABIJUID ÁRVVOŠTALLAN
Doaibmabidjoplána - doaibmageatnegasvuohta
1. Evalueren:
Ođđa doaibmabidju – čállojuvvo ođđa doaibmabidjoplánii:
2. Evalueren:
Ođđa doaibmabidju – čállojuvvo ođđa doaibmabidjoplánii:
3. Evalueren:
Ođđa doaibmabidju – čállojuvvo ođđa doaibmabidjoplánii:
Eará:
Ođđa čoahkkinn – árvvoštallandáhton:

Váhnemat/fuolaheaddjit	Dáhton:	Vuolláičála:
Pedagogalaš jođiheaddji:	Dáhton:	Vuolláičála:
Jođiheaddji	Dáhton:	Vuolláičála:

Galgá joatkit árvvoštallamiiguin dassái go dilli lea čovdojuvvon ovttasráđiid váhnemiiguin. Go árvvoštallan dagaha ođđa doaibmabijuid, de čállá daid ođđa doaibmabidjoplánii.